

ધોરણ : 8

ગુજરાતી

પુનરાદત્તન-3

Sem : 2

1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (1) બાના હદયના સ્નેહનું તમારા શબ્દોમાં વર્ણિન કરો.
- ઘરમાં ફક્ત વૃદ્ધ માતાપિતા તથા વિધવા કોઈ જ રહે છે. માત્ર દિવાળીની રજાઓમાં ઘરનું વાતાવરણ બાનાં પુત્રો, પુત્રવધૂઓ તથા તેમનાં સંતાનોથી હર્યુલર્યુ અને આનંદકિલ્લોલથી ગુંજુ ઉઠે છે. બાની ખુશી સમાતી નથી. રજાઓ પૂરી થતાં બા સવારે પોતાના મોટા પુત્રને તેના કુટુંબ સહિત વળાવી આવે છે. બપોરે બા એના નાના બે પુત્રોને અને તેમની નવપરિણિત પુત્રવધૂઓને વળાવીને

પાછી આવે છે. બાથી સંતાનોના વિયોગની વેદના સહન થતી નથી
અને તે ઘરમાં દાખલ થતાં જ પગાથિયે બેસી પડે છે. આમ,
'વળાવી બા આવી' કાવ્યમાં કવિએ બાનો એમનાં સંતાનો પ્રત્યેનો
સ્નેહ વ્યક્ત કર્યો છે.

(2) નવા વર્ષના સંકલપોમાં લેખકે માનવીના મનની કઈ નબળાઈને
કેન્દ્રમાં રાખીને હાસ્યલેખ સજ્યો છે ?

➤ માનવી સંકલપ કરે છે, પણ એ પાણી શકતો નથી. એ માટે તે
એક કે બીજા બહાને મનને મનાવ્યા કરે છે. માનવસ્વભાવની
આ એક નબળાઈ છે. એ નબળાઈને કેન્દ્રમાં રાખીને લેખકે
હાસ્યલોખ સજ્યો છે.

(3) હર વખત શું માત થઈ જવું દુઃખોશી ? આ પંક્તિના જવાબમાં
કવિ શું કહે છે ?

➤ જીવનમાં અનેક વાર દુઃખો આવે છે તો શું હર વખતે
દુઃખોશી પરેશાન થઈ જવું? આ તો આપણે દુઃખોશી હારી
ગયા કહેવાઈએ. એના જવાબમાં કવિ પડકાર કેંકે છે કે હવે
દુઃખોશી હારવું નથી. હિંમતથી એનો સામનો કરીને દુઃખોને જ
પરાજિત કરીએ.

(4) શું નિખિલરાયનું અંજન પ્રત્યેનું વર્તન યોગ્ય છે ? – પાઠના આધારે
લખો.

➤ નિખિલરાય હંમેશાં અંજનને ટોકતા રહે છે. તેઓ એને એની
મનગમતી પ્રવૃત્તિ કરવા દેતા નથી. તેઓ એની કુતૂહલવૃત્તિને
દ્વારી દે છે. અંજનનાં આંગળાં અને કપડાં પર શાહીના ડાઘ
જોઈને નિખિલરાય અંજનને થખડ લગાવી દે છે અને કહે છે, કેમ ?
કોઈ રંગારાને ત્યાં નોકરી લેવી છે કે શું ?' આથી ડરને લીધે તને
તાવ આવી જાય છે. પિતા તને રમવા દેતા નથી. તની પાસેથી

તેનાં રમકડાં લઈ લે છે. તેની માને પણ અપમાનિત કરે છે. અંજન
કેવળ ભણે અને બીજું કાંઈ જ ન કરે એવું તેઓ હશે છે. બાળક
સાથે આવું વર્તન કરવાથી બાળકનો વિકાસ રૂધાઈ જાય છે.
એ હંમેશાં ભયલીત રહે છે. આમ, નિખિલરાયનું અંજન પ્રત્યેનું
વર્તન બિલકુલ યોગ્ય નથી.

2. નીચે આપેલ ફકરામાંથી પ્રશ્નો બનાવો :

હિંમતે મઈ... તો મદદ ખુદા. આ કહેવતને સાર્થક કરતી
પ્રવૃત્તિ એટલે સ્કાઉટિંગ - ગાઇડિંગ પ્રવૃત્તિ - તમામ પ્રવૃત્તિઓ કરતાં
ભિન્ન પ્રકારની છે. દરેક પ્રવૃત્તિમાં સ્વાર્થ અને બદલાની ભાવના હોય
છે. જ્યારે આ પ્રવૃત્તિમાં બદલાની ભાવના વગર નિઃસ્વાર્થ કામ
કરવાની વાત છે. કોઈની આગળ હાથ લંબાવવાની વાત જ નથી.
કામ કર્યે જાઓ જોવાવાળો જુએ જ છે. બદલો મળશે જ એ વાત
નક્કી જ છે અને તે પ્રમાણે જ થાય છે.

- (1) 'હિંમતે મદ્દ તો મદદે ખુદા' – આ કહેવતને સાર્થક કરતી કઈ પ્રવૃત્તિ છે ?
- (2) આ પ્રવૃત્તિ અને અન્ય પ્રવૃત્તિ વચ્ચે શો ફરક છે ?
- (3) કામ કરનારને કઈ બાબતની ખાતરી આપવામાં આવી છે ?

પ્રશ્ન 3.(અ) નીચેના શબ્દોના અર્થ આપો :

1. ઉવેખવું	- ઉઘેડવું
2. ફિલસ્ફ્યુઝની	- તત્ત્વજ્ઞાન
3. હૃદ્ભર	- કસબ
4. અંતેવાસી	- ચળવળ
5. મુદ્રાલેખ	- ઈચ્છા, ઈરાદો

(બ) નીચેના શબ્દોની જોડણીમાંના દોષો દ્રાર કરો :

1. પરીસ્થિત - પરિસ્થિત
2. અઠવાડીયું - અઠવાડિયું
3. પ્રતીદિન - પ્રતિદિન
4. જાન્યુવારિ - જાન્યુઆરી
5. વીશ્વામીત્ર - વિશ્વામિત્ર

(ક) પાઠ્યપુસ્તકની બહારની કોઈ પણ બે વિચાર -પંક્તિઓ શોધીને
બંનેના વિચારવિસ્તાર કરો.

- (૧) ટિપાય તો મૂમય ઘાટ શે શકે, દટાય તો બીજ વૃક્ષ બની શકે;
સુકાય તો બિંદુ નલે ચડી શકે, સમર્પણે માનવી દેવ શે શકે.
- માટી જેમ પિસાય અને ટિપાય તેમ મુલાયમ બને અને તેમાંથી
મનગમતો ઘાટ ઘડી શકાય. એ જ રીતે બીજ જમીનમાં દટાય તો
જ તેમાંથી અંકુર ફૂટે અને કાળકમે તે ફળકુલથી લચી પડતું વૃક્ષ
બને. જળબિંદુ જો સુકાય તો જ તે મેઘ બની શકે. કેવળ ખાઈપીને

અને મોજમજ કરીને માનવી દેવ ન બની શકે. તે દેશ માટે, સમાજ
માટે અને જગતના કલ્યાણ માટે કષ્ટ સહન કરે, ત્યાગ કરે અને
કંઈક ન્યોળાવર કરે તો જ તે દેવનું પદ પામી શકે. આમ માટી,
બીજ અને બિંદુના ઉદાહરણ દ્વારા અહીં કવિ માનવીને સમર્પણની
ભાવના કેળવવાની શીખ આપે છ. રવિશંકર મહારાજે કહેલું :
“ધસાઈને ઉજળા થઈએ.”

(2) પૃથ્વી ઉછેંગે ઉછરેલ માનવી,

હું માનવી માનવ થાઉં તો ઘણું.

➤ પ્રસ્તુત પંક્તિઓમાં કવિ કહે છે કે પૃથ્વીમાતાના ખોળામાં ઉછરેલો માનવી ભલે મહાસિદ્ધિ ન પામી શકે, તે માનવતાના ગુણોવાળો 'માનવી' બને તો એટલું પણ પૂરતું છે. આપણે માનવી તરીકે જન્મયા છીએ તો સાચા માનવ બનીએ. મહાન સિદ્ધિ હાંસલ કરવી એ મનુષ્યના હાથની વાત નથી. બધા માનવીઓ મહાસિદ્ધિ મેળવી શકતા નથી. પરંતુ 'માનવ' થવું એ માનવીના હાથની વાત છે.

મહાસિદ્ધિ હંસલ કરનારા માનવીમાં પણ જો દયા, પ્રેમ, ઉદારતા,
પ્રામાણિકતા, સત્યનિષ્ઠા અને સેવાભાવના જેવા, સાચા માનવના
ગુણો ન હોય તો તે ખરો ‘માનવ’ નથી. મનુષ્ય ભલે દાક્તર બને,
વકીલ બને, ઇજનેર બને કે વિજ્ઞાની બને, પરંતુ તે માનવી ન
બને તો તેની કિંમત એકડા વિનાના મીડા જેવી છે. આપણે સાચા
માનવ બનીને ધરતીમાતાનું ઋણ ચૂકવીએ.

(s) નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો :

(1) સમર્થ	x અસમર્થ
(2) ખલિત	x અસ્ખલિત
(3) ઈચ્છા	x અનિચ્છા
(4) સંયુક્ત	x વિભક્ત
(5) પ્રવૃત્તિ	x નિવૃત્તિ

પ્રશ્ન 4. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓનો ભાવાર્થ લખો :

“હોઈએ ત્યાં કતું કરીએ બધુંયે,
ઘર, નગર, આખું જગત રળિયાત કરીએ.”

- જ્યાં જ્યાં આપણી હાજરી હોય ત્યાં ત્યાં સધળું આપણા ગુણોથી
એવું મહેકતું કરી દઈએ કે જેથી આપણું ઘર, શહેર અને સમગ્ર
વિશ્વ એ મહેકથી શોભી ઊઠે.

THANKS

SUBSCRIBE

COMMENT

SHARE